

БАХТИ БАЛАНД ОНАЛАРНИНГ БИРИМАН

ЭЛДА ЭЪЗОЗ
ТОПГАН АЁЛ

5

БОБОМИЗНИНГ РУҲИЙ ҚУВВАТИ

7

БУРЖЛАР ТАҚДИРНИ
БЕЛГИЛАЙДИМИ?

ЎЗА сурат-лавҳаси

Либосларимиз — миллийлик акси

НАВОИЙНИНГ УМР ФАЛСАФАСИ

Алишер Навоий ижодиёти таълим-тарбиянинг, инсоний баркамоллик сеҳр-синаотларини ўрганишнинг энг олий мактабидир. Навоий асарларида маънавий камолотнинг босқичлари, умр мазмуни, унинг ҳар лаҳзасининг кадр-қиммати, ота-онанинг фарзанд тарбиясига, фарзанднинг ота-онага меҳр-муҳаббати, садоқату фидойилиги ҳақида ҳикматли шохбайтлар жуда кўп. Уларни ҳамиша ёдлаш ота-оналар учун ҳам, болалар учун ҳам ибратлидир.

“Ҳайрат ул-аброр” дostonининг ўн еттинчи мақолоти инсон умрининг бадиий-фалсафий тасвирига бағишланган. Унда инсон умрининг, асосан, ёшлик ва қарилик давлари таъриф-тавсиф этилади. Йигитлик ва кексаликнинг ўзига хос хусусиятлари, тугилиш ва ўлим оралигидаги ҳаёт-

нинг кадр-қиммати, умр босқичларидаги риёзат, руҳий кечинмалар, адашишлар, афсус-надоматлар нозик бадиий тасвир этилади. Айниқса, инсонга берилган умрнинг ниҳоятда қисқа ва омонатлиги, ушбу ганимат имкониятдан тўғри, оқилона фойдаланилмай, бой бериб гафлатда қолингани ҳақидаги сатрлар жуда таъсирчан:

Оҳи, умр ўтти жаҳолат била,
Қолдим ўлум вақти хижолат била.
Умр куни уйқуда қолдим тамом,
Эмдики уйғондим, ўлуб эрди шом.

Андаки қилмоқ керак иш, қилмадим,
Иш қила олмас кунини билмадим.
Борди тириклик чоғи будо набуд,
Ўзни ҳам ўлтурсам эмас эмди суд.

(Давоми 4-бетда)

МУҲТАРАМ ЮРТДОШЛАР!

Оилангизнинг яна бир сирдош,
дилдош дўстига айланиб қолган се-
вимли газетангизга
2016 йил учун обуна
давом этмоқда!

Обуна индекси —
176

РЕЖА ВА АМАЛИЙ НАТИЖАЛАР МУҲОКАМАСИ

☒ Кўмита фаолияти

☒ Хабарлар

Пойтахтимизнинг Турин политехника университетида Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитасининг навбатдаги бошқарув йиғилиши бўлиб ўтди.

Анжуманда кўмита фаолияти, "Соғлом она ва бола йили"да амалга оширилиши кутилаётган режалар, 2016 йил учун мўлжалланган иш режа, ўтган йил давомида амалга оширилган ишларнинг натижалари: муаммо ва ютуқлар ҳақида муҳокама ва маърузалар тингланди. Ўндан ортик долзарб мавзуларни қамраб олган йиғилишда 60 нафарга яқин бошқарув аъзолари ва 140 га яқин давлат ва жамоат ташкилотларининг масъул раҳбар ва ходимлари, ҳудудий Хотин-қизлар кўмиталари раислари иштирок этишди.

Аёллар саломатлиги, хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, иқтидорли ёшларни рағбатлантириб, фан, таълим, адабиёт, спорт каби йўналишларда юқори салоҳиятга эга бўлган қизларни "Зулфия" номидаги давлат мукофоти билан тақдирлаш, нуфузли давлат ва хориж ташкилотлари билан самарали ҳамкорликни олиб бориш, аёлларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, миллий қадриятларимизни ва аъналаримизни ёшлар онгига сингдириб бориш мақсадида

Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси қизгин фаолият олиб бормоқда. Ушбу жараёнларнинг нечоғлик амалга оширилганлиги, хусусан, тизим фаолиятини сарҳисоб этиш, келгуси фаолият учун аниқ режалар белгилаб олиш, ўзаро тажриба алмашиш бошқарув йиғилишида муҳим аҳамият касб этди.

2015 йил турли йўналишларда кўмита томонидан кўплаб ишлар амалга оширилди. Хусусан, аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш йўналишида раисларнинг малакасини ошириш, бошланғич ташкилот фаолиятини кучайтиришга эътибор қаратилди. Аёлларнинг бандлигини таъминлаш масаласида ўтган йили республика миқёсида 404 мингдан ошдиқ иш ўринлари яратилиб, касб-хунар коллежларини 2015 йил битирган қизларнинг 94 фоизи иш билан таъминланди ва кредитлар ажратилди. Йил давомида 40 фоиз болалар ва аёллар соғломлаштирилди. Шунингдек, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилувчи "Гимнастика барча учун", "Отам, онам ва мен спортчи оила" мусобақалари, маърифий соҳада "Маҳалланинг энг ораста қизлари" анжумани ўтказилди.

Шунингдек, халқаро ташкилот раҳбарлари билан учрашувлар, Лат-

вия, Малайзия, Жанубий Корея, Германия, Грузия ва бошқа шу каби давлатларда ўтказилган конференция ва семинарларга хизмат сафарлари ташкил этилди. Мана шу кўрсаткичларнинг ўзиёқ кўмита фаолиятининг ўтган йилда нечоғлик самарали амалга оширилганлигини кўрсатиб турибди.

Йиғилишда Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси раиси Элмира Боситхонова, масъул ходимлари сўзга чиқди. Маърузаларда ташкилий масалалар, "Кексаларни эъзозлаш йили" Давлат дастурининг 2015 йил давомида Хотин-қизлар кўмиталари томонидан бажарилиши, кўмитанинг халқаро муносабатлари ҳақида ва халқаро ташкилотлар ҳамкорлигидаги лойиҳалар ижроси тўғрисида, Зулфия мукофоти тизимини такомиллаштириш юзасидан ҳудудий комиссиялар фаолияти, соғлом турмуш тарзи ва спорт борасида амалга оширилаётган ишлар, фуқаролар муҳожаатлари билан ишлаш борасидаги фаолият ва бошқа масалалар муҳокама этилди.

Мунозара ва электрон тақдимот кўринишида олиб борилган бошқарув йиғилиши якунларида 2016 йил учун мўлжалланган иш режа тасдиқланди.

Қамол РАҲИМХУҲАЕВА

МАҲАЛЛАНИНГ ТАДБИРКОРИ

☒ Тадбиркор — элга мададкор

Кун сайин маҳаллаю гузарларнинг чирой очиб боришида ана шу ерда истикомат қилаётган тадбиркорларнинг ўрни катта, — дейди **Бекобод шаҳридаги Ўзбекистон маҳалласи раиси Раҳматулла ака**. — Айни паллада маҳалламиз аҳолиси 3474 нафарни ташкил этган бўлса, улар 1142 оилда яшамокдалар.

Маҳалла раиси текис кўчалар, шинам, замонавий уйлар томон етаклади.

Маълумки, маҳалламизда турли миллат вакиллари истикомат қилишади. Аҳолимизнинг деярли барчаси иш билан таъминланган. Сабаби ҳудудимизда бозор ва завод, корхоналар, йирик фирмалар жойлашган. Гоҳида маҳалладошларимизни ризқи улуг-да, деб қўямиз. Яхши, ўзининг тадбиркорлиги билан нафақат хонадонини, шунингдек, маҳаллақўйдан ўз ёрдамини аямётган маҳалладошларимиз билан яқиндан танишсангиз. Ҳикматилло Ибрагимов оиласини намунали оилалар сарасига киритганмиз. Турмуш ўртоғи Фароғатхон билан мана 27 йилдирки, шу маҳалланинг фаол аъзоси. Уч нафар фарзанди ва икки нафар набиралари бор. Ўғил-қизларини ўқитиб касбли қилишмоқда. Шунингдек, кичик тадбиркорлик билан ҳам шуғулланишади. Кунлар исиб, танадан мадор кета бошлаганда Ҳикматилло цехининг музқаймоқларидан барча бирдек қувватга кира-

ди. Барака топсин, хайриями, ҳашарми дейсизми, ёки эҳтиёжманд оилага ёрдам беришгача, биринчилар қаторида ёрдамга ошқанда. Унинг яна бир хислати камтарлигида! Қилган яхши ишларини ошкор этмайди, — дейди раис **маҳалла кўчаларини бирмабир таништира туриб**.

— Мана бу кўп қаватли бинони бундан тўрт-беш йил аввал кўргангизда бироз ранжиган бўлардингиз. Очиғи, кишининг меҳнатини билмаслик нонқўрликка тенгланади. Шу бинога Абдуғаффор Азимов кўчиб ўтди-ю, ўзгаришлар юз бера бошлади. 2013 йили юрти-мизнинг барча ҳудудларида Мустиқлик байрамига қизгин тайёргарликлар бошлаб юборилганди. Ўшанда Абдуғаффор ёнимга келиб кўп қаватли бино атрофини ободлаштирмоқчилигини айтиб қолди. Очиғи, шаҳар жойининг ҳам ўзига яраша ташвишлари бўлади. Келдикетди, меҳмон демоқчи. Ҳа, шунчаки айтди, қўйди-да, деган гап хаёлдан кўтарилди. Ишонсангиз, мана бу болалар майдончасидаги турли хилдаги болалар учун мўлжалланган поезд, самолёт, турли аргимчок ва махсус нарвонларни қуриш бошланиши билан болаларнинг шодлиги ичига симади. Айниқса, фасад қисмини

безатишда расомга муҳтожлик сезмадик. Боиси, Абдуғаффорнинг қизи Севинчхон икки дугонаси билан эртақ қаҳрамонлари суратини солди. Нафақат болаларнинг, ҳатто бизнинг қалбимиз қувончга тўлди. Шу бахонада ноҳус ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида уйлар йўлагига темир дарвоза ва кузатув камераси қўйилди. Яна ўз ҳисобидан асфальт ётқизди. Дарҳақиқат, Абдуғаффорнинг турмуш ўртоғи Шаҳнозахонни ҳам анчадан бери яхши таниймиз. Оилада аёл яхши бўлса, болалар оқил улғаяди. Катта ўғли Зарифжон Бекобод техника-иқтисодиёт касб-хунар коллежининг 3-босқичида ўқиса, 8-синф ўқувчиси Севинчхон ёш бўлишига қарамай моҳир пазанда, футболчи. Абдуғаффорнинг ўзи ҳам спортга ошуфта йигит. Футбол деса-ку, чет элга боришдан ҳам қочмайди. Шунданми, фарзандлари нафақат футбол билан, шу билан бирга шахмат, шашкада ҳам ўзларини кўрсатаёттирлар. Севинчхоннинг айтишича, келажақда у ҳисобчи бўлиб,

тадбиркорликни йўлга қўймоқчи.

— Бундан 9 йил аввал шахримизда "Nestli Uzbekistan" МЧЖ нинг Бекобод туман ва шаҳарнинг расмий вакили сифатида "Чинор савдо сервис" МЧЖсини ташкил этдик, — дейди **Абдуғаффор Азимов**. — Ҳозирда маҳалладошларимиздан 6 нафарини иш билан таъминлаганмиз. Ҳар кун буюртмалар асосида 300 мижозимизга бепул 4та автоуловимизда маҳсулотларни етказиб берамиз. Яъни замонавий тилда айтганда, диллермиз. Мақсадимиз ўз фаолиятимизни бундан-да ривожлантириб кўрсатишдир. Тажриба ортиб борган сари тадбиркорликни кенгайтиришни режа қиласиз. Ўтган йил янги биномизнинг қизмаси ҳам якуланди. Шунингдек, "Қишлоқ қурилиш банк"нинг шаҳар филиалидан 25 миллион сўмлик имтиёзли кредит олганмиз. Насиб қилса, янги биномиз ишга тушса, яна 10 нафар иш ўрни яратилади. Ишчиларимиздан Нодира Эшматова, Ўткир Азимов, Абдумалик Нурматов, Абдумалик Абдиев ва бошқалар меҳнатини қадрласак арзийди. Мақсадимиз — халқимизга беминнат хизмат кўрсатасак.

Мухтасар қилганда, тадбиркорлик ортидан маҳалла обод, у ердаги хонадонларда тўкин-сочинлик, аҳоли иш билан банд. Шунинг ўзи катта муваффақият.

Нигора УРОЛОВА,
"Оила ва жамият"
мухбири

ИШЛАР ҚИЗГИН ДАВОМ ЭТМОҚДА

"Ўзбекистон Темир йўллари" акциядорлик жамиятининг ўтган йил якунларига бағишланган йиғилиши Миллий матбуот марказида ўтказилди. Унда ўтган 2015 йил давомида ташкилот томонидан амалга оширилган ва бажарилиши кўзда тутилаётган ишлар таҳлил қилинди.

Тадбир давомида акциядорлик жамиятининг ўтган тўққиз ойлик фаолиятида "Ангрен-Поп" ҳамда "Мароқанд-Қарши" электрлашган темир йўл линияларида янгидан-янги қурилиш лойиҳаларини олиб бориш билан бир қаторда тез юрар "Афросиёб" замонавий поездди ҳаракатини йўлга қўйишга эришилгани ҳақида айтиб ўтилди.

— Бугунги кунда мамлакатимизда Президентимиз томонидан яратиб берилаётган кенг қамровли ишлар натижаси ўлароқ, барча соҳалар каби темир йўл тармоғи изчил ривожланиб бормоқда, — дейди **"Ўзбекистон Темир йўллари" акциядорлик жамияти бошқарув раиси ўринбосари Р. Икромов**. — Кўпгина хизматларнинг сифати ҳам анча ортгани бунга мисолдир. Шунингдек, 2015 йилда темир йўл орқали юк ташиш ҳажми 2014 йилдаги ҳисобларга нисбатан 2,5 фоизга ортиб, йигирма миллион етти мингдан ортик йўловчи ташилганини айтиш ўринлидир. Айниқса, "Афросиёб" тезюрар поезднинг ишга туширилгани темир йўл қатновидаги йўловчилар учун талай қулайликларни яратиб берди, уларнинг мушкуллини осон қилди, десам адашмаган бўлам.

Йиғилишда маҳаллийлаштириш дастури доирасида ўтган йили ташкилот томонидан янги юк ва йўловчи вагонлари қуриш, ҳаракатдаги таркибни таъмирлаш, модернизация қилиш ҳамда қайта тиклаш бўйича жами 24 та лойиҳа амалга оширилгани ва янги 2016 йилда ҳам бу натижани 28 тага чиқарилиши режалаштирилаётгани таъкидланди.

Анжуман сўнггида журналистлар "Ўзбекистон Темир йўллари" акциядорлик жамиятининг фаолиятига доир саволларга жавоб олдилар.

Ширинхон МҲМИНОВА,
"Оила ва жамият"
мухбири

БАХТИ БАЛАНД ОНАЛАРНИНГ БИРИМАН,

— дейди андижонлик Раъно она Маллабоева

Яқинда Ватан ҳимоячилари кунини нишонладик. Байрам арафасида Юртбошимиз фидойилиги, эл тинчлиги, халқ равнақи учун камарбаста соҳа ходимларини тақдирлагани ҳар бир оилага қувонч олиб кирди. Хусусан, Маллабоевлар оиласида ҳам байрам тўйга айланди.

Андижон вилояти Избоскан тумани Гулистон маҳалласида вояга етиб, ҳозир ҳарбий хизматчи — кичик сержант Сардор Маллабоев ҳам қилган меҳнатлари учун ҳукуматимиз томонидан муносиб тақдирланди. Мукофотланган қаторида унинг борлигини эшитганлар шу хонадонга йиғилди. Меҳмонларни кутиб олган Сидигали аканинг боши кўка етиб, шундай ўғил ўстирганидан ғурурланди.

Мўъжазгина хонадонга кириб бораркансиз, саришталикдан кўнглингиз тоғдек кўтарилади. Хонадон бекаси Гулчеҳраҳон қарши оларкан, ўзбекона лутф билан меҳмонхонага етаклайди. Момо бешик тебратиб, аллалайди:

Юртга қалқон бўл, болам,
эл посбони бўл, болам,
Сен бор экан, қулгингдан
мунаввар бўлди олам.
Аллаласам ухлагин,
оромингни бузмагин,
Юрагимнинг парчаси,
дунёимнинг дарчаси,
ухла-ё алла, қўзимо алла...
— Набирам Нурулло эндигина уч ойлик бўлди: "хидингдан сенинг", деб ўтирибман-да, болам. Ақиси Нодирбек боғчада. Узоқ йўл босиб келсан-да, хори-мадик. Набираларимнинг қулгуси ҳам, йиғиси ҳам хуш ёқмоқда. Келиним Гулчеҳраҳондан айланай. Жуда оқила, ўғлим ишдан келгунча ҳам рўзгорнинг, ҳам болаларнинг улдасидан чиқади. Тунми-кунми, у ҳам оиласи учун "пост"да туради, — дейди Раъно она қувониб. — Гоҳида келинимни кўриб, ўзимнинг ўтмишим

ёдимга тушиб кетади.

Момонинг фарзанд ҳақидаги фикрлари ҳам неча йиллик ҳаётий хулосаси. Тарбия инсоннинг келажагини белгилайди, деган ҳикмат унинг гапларида му-жассам.

— Оиланинг чироғи фарзанд, — дейди у. — Мен табиатни жуда кўп кузатаман, ҳатто соатлаб табиат кўйида қолиб кетишим мумкин. Чунки ёшликдаги орзу-истак, асло одамзотни тарк этмас экан. Ёшим олтимишдан ошди, етмишга интилаётirman. Эсимда, эндигина 10 синфни тугатаётган пайт эди. Кўшни қишлоқлик Сидигали акадан уйимизга совчи келди. Ота-онам яхши оила фарзанди эканини эшитиб, розилик беришибди. У вақтларда унаштиргандан кейин ҳам учрашувга чиқиш уят саналган. Бироқ никоҳ оқшомида акангизга шифокор бўлмоқчи эдим, дея кўз ёш тўқдим. Шунда у киши менга "бугундан бошлаб, сиз бўлажак шифокорсиз", десалар бўладими. Юрагим кинидан чиқиб кетаёзди. Ҳар кун ишдан сўнг беш-олтита дарслик кўтариб келадилар, денг. Каттик қўл бўлган, аммо меҳрибон ҳам. Олти фарзанд инъом этди. Бир қўлимда бола, бир қўлимда китоб, аёллик вазифасини бажардим. Тақдир экан, бир қизим орада нобуд бўлди. Шу кун шифокор бўлмаганимдан қон йиғладим. Сездирмадим. Чунки турмуш ўртоғим ҳам озор чекаётганимни сезар эди. Бу кўнглимнинг кемтигини болаларим тўлдирди. Шунда ҳам то шу кунгача китоб ўқиб табиатни ўрганаман, ҳайвот олами, тиб қонунларидан бохабар бўламан. Турмуш ўртоғим туман электр тармоқларида 40

✓ Замондошларимиз

йил ҳайдовчи-механик бўлиб ишладилар, эрта кетиб кеч келарди. Бола тарбияси учун албатта, вақт топарди. Мен ҳам рўзгорга кўмак бўлсин, дея аввалги Шредир кўчатчилик хўжалигида оддий ишчи бўлиб ишладим. Болаларнинг китобга иштиёқи, билимга чанқоқлиги биздан кўчган бўлса керак. Катта ўғлим Сайдали тadbиркор. Томорқасида кўчат ўстириб, халққа етказиб беради. Сардорбек Андижон давлат университетининг жисмоний тарбия ва жисмоний маданият факультетини якунлади. Абдорбек машинасоз. Қизларимиз Роҳила, Нигораҳон коллежларни битириб касбни бўлишди. Бир қиз узатиб, уч ўғлини уйлантирдик. Набираларим тўққиз нафар.

Сардорбекнинг болалиги ҳақида сўраганимизда онаси шундай деди:

— Бир кун мактабдан ўғлимнинг тартиб-интизоми, аёло баҳоларга ўқиши тўғрисида ташаккурнома жўнатишибди. Ўқиб хурсанд бўлдим. Кейин мактабга бориб дераза ортидан дарсларини кузатдим. Қарасам, муаллимнинг куйинишига эътибор бермай, уч-тўрт ўқувчи тўполон қилаётир. Сардорбек аввал кузатди ва туриб-бориб синфдошларига нимадир деганди, шовқин тинди. Бир соатлик дарсни кузатган, устозига учрашдим. Ўқитувчиларнинг мактовини отасига етказдим.

Ўша мактовлар бугун ҳам Сардорбекка ҳамроҳ. Кун сайин унинг ютуқлари кўпайиб бормоқдаки, бу ҳаммани хурсанд қилади.

Сардор Маллабоевнинг онаси Раъно она Маллабоева:

— Ўғлимнинг "Содиқ хизматлари учун" медали соҳиби бўлганини билиб, тилим лол қотди. На йиғлашимни, на қулишимни билмаман, денг. Ҳалол меҳнатда гап катта. Меҳнат одамни улуглайди, дегани рост. Шу кун ҳам шу сўзлар ёдимга тушиб шукрона айтдим.

Қалби ҳамиша яхшиликка интилган самимий ояхонининг узок йиллик армонлари ушалган бўлса, ажабмас. Ҳар бир она фарзанди дунёга келганда, ўғил ёки қиз бўлсин, чексиз қувонади. Унинг зурриёди мана шу элга лойиқ фарзанд бўлса, юртнинг фахрига айланса...

Сардорбек қалбида юрт тинчлиги, халқ равнақи учун фидойилик жўш урмоқда. Сардорбеклар сафи кенгайиб бораверсин.

Нигора ЭРКИНБОВЕВА,
"Оила ва жамият" мухбири

✓ Хунаринг — ризқинг

МОҲИР ДЎППИДЎЗ

Шаҳрихон азалдан қўли гул хунаремандлар юрти ҳисобланади. Айниқса, моҳир чеварларнинг гўзал нақшли дўппи, сўзана ва бошқа либослар барчани лол қолдиради. Қўл меҳнати билан тикилган бежирим ва миллийлигимиз акс этиб турувчи буюмлари кишини бефарқ қолдирмайди. Хунаремандчиликнинг ноёб тури — дўппидўзлик ҳам момомерос касблардан бўлиб, унинг сир-асрори авлоддан-авлодга ўтиб келаётир.

Хусусан, сўлим Қушқўноқ қишлоғида дўппи тикишнинг ҳадисини олган оилалар талайгина. Ҳожалхон ая Қодирова ҳам эл эътиборига тушган хунаремандлардан.

У болалигида кўшни ва синфдош қизлар билан бирга маҳалладаги қўлигул дўппидўз Мақсудахон опадан қизлар дўпписи тикишни ўрганган. Кундан-кунга тажриба ва маҳорати ошиб, мактабни битиргунига қадар уста дўппидўз бўлиб етишади.

— Каштачилик ва дўппидўзлик момомерос хунара, — дейди Ҳожалхон ая биз билан суҳбатда. — 12 ёшимдан бошлаб қўлимга игна олиб, турли хил кашта ва дўппиларни тика бошлаганман. Шу меҳнат ортида суягим қотган. Бу игна билан қудуқ қазишдек гап. Дўппидўз ҳамиша сабр ва ҳафсала билан ишини бошласа, у яратган буюмлар ҳақиқий санъат асарига айланади. Барчанинг диққат-эътиборини тортади. Шу хунара орқали эл-юртда обрў-эъзоз топдим. Умуман, бу ишни ҳар бир аёл уддалаши керак, негаки қадимдан келиннинг эпчилиги шунга қараб баҳоланган.

Хунареманднинг айтишича, дўппи ва кашта тикан инсоннинг хотираси ҳам мустаҳкамланиб, қўрш қобилияти равшанлашиб бораркан. Ўзини доим тетик ҳис этаркан.

Бугун келинлари, неваралари қатори қўшни аёлларга хунара сирларини кўн билан ўргатаётган моҳир дўппидўзнинг "Чашма", "Булбул", "Кема", "Тинчлик", "Табассум", "Ёшлик" каби ўндан ортиқ ижодий ишлари нафақат юртимизда, балки қўшни мамлакатларда ҳам кенг тарқалган.

Дўппидўзнинг бугунга қадар юздан зиёд шогирдлари моҳир уста сифатида мустақил ижод қилишмоқда. Уларнинг бир нечаси "Камалак юлдузлари", "Юрт келажаги", "Ташаббус" каби қўрик-танловларда фаол иштирок этди.

Ҳожалхон ая ўзининг гўзаллик ҳақидаги қарашлари ва орзу-умидларини бевосита асарларида акс эттиради. У тайёрлаган дўппилар ёрқинлиги, бир-бирига ранглар уйғунлиги билан киши эътиборини жалб этади.

— Кўпчилик "Тетик ва ҳаракатчанлигингиз сабаби нима", деб савол беришади. Мен эса уларга: "Бунинг сабаби кўп меҳнат қилганлигимда", дея жавоб бераман. Чиндан ҳам инсон ҳар доим ўз олдига мақсад қўйиб, тиним билмай изланса, меҳнат қилса, албатта, орзуларига эришади. Келгусида шогирдларимга ранг-баранг ва нафислик акс этиб турувчи сочик, чорси ва рўмолчалар тикишни ўргатмоқчиман.

Инсоннинг умри қилган ишлари, эзгу амаллари билан ўлланади, дегани рост. Ҳожалхон Қодиравнинг умрига маъно бераётган ушбу ишларга ривож тилаймиз.

М. ИСАЖОНОВ,
Андижон вилояти

ИККИ СИЙМО ЭЪТИРОФИ

Миллий матбуот марказида "Мумтоз ул аброр" масъулияти чекланган жамияти ташаббуси билан "Аждодлар мероси — бебаҳо неъмат" мавзусида матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Ушбу анжуманда олимлар, ёш ижодкорлар, оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этишди.

Тадбирда Алишер Навоий ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур асарларини ўрганиш,

хусусан, ёшларнинг мумтоз адабиётга бўлган эътиборларини юксалтириш, уларни бу икки сиймони нафақат ижодкор, шахс ва йирик давлат арбоби сифатида қилган ишлари билан таништириш бўлган баркамол авлод тарбиясида муҳим ўрин тутиши таъкидланди.

Йиғилиш давомида мутахассислар ҳазрат Навоий ва Бобур ижодининг мазмун-моҳияти ҳақида маълумот

✓ Та д б и р

беришиб, фақатгина ўзбек адабиётида эмас, балки жаҳон адабиётида ҳам улкан сиймо эканини мисоллар орқали келтириб ўтишди.

Шунингдек, олимлар ўз мулоҳазаларида қўшиқчиликда мумтоз ижодни ҳам кенг тарғиб этиш, уни чуқур ўрганиш ва ўзлаштириш лозимлиги хусусида сўз юритишди.

Мустафо САНГИРОВ

Алишер Навоийнинг "НАЗМ УЛ-ЖАВОҲИР" асаридан

Сўздурки нишон берур ўлукка жондин,
Сўздурки берур жонга хабар жонондин,
Инсонни сўз айлади жудо ҳайвондин,
Билким, гуҳаре шарифроқ йўқ андин.

Гавҳар керак эрса бенаволик айла,
Эҳсои била комраволик айла,
Баҳи қафидин анинг гадолик айла,
Дарёи қарамга ошнолик айла.

НАВОИЙНИНГ УМР ФАЛСАФАСИ

Қахрамон оҳ чекадики, эсиз, умр жаҳолат, яъни нодонлик билан ўтди. Умрнинг поёнида ўлимга рўпара келганимда, хижолатда қолдим. Хўш, бу жаҳолат нимадан иборат эди? У умрни қандай оқилона ўтказиш, қандай яшаш, мазмунли ҳаёт кечиришни билмасликдир. Дарвоқе, қандай қилиб тўғри яшай олиш – бу катта ҳаётий тилсимдир. Бунинг ягона, намунавий йўриқномаси йўқ. Шунинг учун кўп одамлар бу тилсимнинг ечимини тополмай, адашиб-улоқиб оламдан ўтиб кетадилар. Умрнинг маънисини, сир-синоатини билмасдан яшаш гафлат. Умрнинг тонги(ёшлик) да гафлатга ботиб, шом(қарилик)да уйғониш, яъни ҳаётнинг мазмуни, қадр-қимматини англаб етиш, ўзликини кеч англаш – нодир илоҳий неъмат – умр барбод берилди, деган гап. Куч-қувватга тўла пайти ишламайдиган одам кўли ҳеч ишга ярамайдиган давр ҳам борлигини билмайди. Инсон тириклик фурсатини бой бериб қўйганидан кейин, ўзини ўлдирса ҳам, фойдаси йўқ. Умр ўтиб кетди. “Буду набуд” иборасида ҳикмат катта. “Буду набуд” – “бор эди-ю йўқ эди” дегани. Дарҳақиқат, умр эртакларда “бир бор экан, бир йўқ экан” дейилганидек, кўз очиб юмгунча гойиб бўлади. “Набуд” сўзида ганимат умрнинг нобуд бўлиши маъносини ҳам йўқ эмас.

Шу тариқа, инсон умрини бадий-фалсафий таҳлил (анализ) этган Навоий ҳаётини қандай яшаш тўғрисида хулоса (синтез) баён этади:

*Умр кунин қисмат этибтур қазо,
Ҳар чоғи бир ишга қилур иқтизо.*

Қазо, яъни азал яратувчиси инсон учун умр кунини қисмат этган экан, унинг ҳар бир дами бирор иш билан машғул бўлишни тақозо этади. Бирор юмуш билан шуғулланмаслик умрни зое, увол қилиш билан баробардирки, унинг оқибати пушаймонлик, афсус-надоматдир.

Умрнинг болалик даври бундан мустасно.

*Ўнғача гафлат била побастлик,
Жаҳл йигирмагачаву мастлик.*

Чунки ҳаётнинг ўн ёшгача бўлган даври уйқу (гафлат) ва нодонлик билан ўтади. “Побастлик” сўзининг луғавий маъносини “оёғи боғланганлик” демакдир. Чиндан-да, боланинг ихтиёри ўзида бўлмайди, у уйнинг тартиб-интизомига ипсиз бойланган бўлади. Умрнинг йигирма ёшгача бўлган қисмини ҳам “жаҳл”, яъни нодонлик даври дейиш мумкин. Чунки бола бу даврда таҳсил билан машғул бўлса ҳам, умрнинг фалсафий моҳиятини англаб етмайди. “Мастлик” сўзидан ёшликнинг ўйинқароқлиги, шўх-шодонликка берилиши, ҳою ҳавасга ўчилиги, жисмоний куч-ғайратига бино қўйиши, дастлабки ютуқларидан ҳаволаиш маст-аластлиги деб тушуниш мумкин.

*Ўттизу қирқ ичра эрур айшу ком,
Ваҳки, манга ул доғи эрди ҳаром.*

Ўттизу қирқ ораллиги энди чинакам инсондай яшаш, ҳаётнинг завқу сурурини, лаззатини татиш, мурод-мақсадга эришиш давридир. “Айш” бу ўринда ҳозирги тилимиздаги “маишатга берилиш” маъносини билдирмайди, балки меъёрдаги ҳузур-ҳало-

ват билан яшашни англатади. Аммо Навоий менга бу ҳам ҳаром эди, дейди. Негаки, Навоий ҳаётининг бу даври муттасил илм ўрганиш риёзатлари билан кечган. У шахзодаларнинг тож-тахт талашиши нотинчлигидан азият чеккан. Қолаверса, у ҳаётнинг талай жисмоний лаззатларидан тасаввуф маслагининг намоёндаси сифатида онгли равишда ўзини тийган. Қилмади эллиқда тараққий киши, Олтимишу борча таназзул иши.

Инсон эллик ёшгача жисмоний-маънавий, ақлий-руҳий жиҳатдан камолот касб этмас экан, олтимишга етгач, чўка бошлайди. Шунинг учун инсон элликкача комиллик даражасига етиши зарур. Эллигида баркамолликка эришган инсон олтимишдан кейин ҳам таназзулга юз тутмай, ривожланиб бораверади.

Навоий етмиш ёшни ҳам қартайиш, кучдан қолиш даври деб белгиламайди. *Етмиш аро вожиб эрур турмоғинг,
Саксон аро фарздур ўлтурмоғинг.*

Етмишда ҳали оёқда маҳкам туриб, турмуш ташвишлари билан курашиб яшаш зарур. Саксон ёшда эса бемалол ўтириб дуоғўйлик қилиш, қарилик гаштини суриш, роҳат-фароғатдан баҳраманд бўлиш айб эмас, фарз. *Тўқсон агар бўлди, йиқилмоқ керак,
Юз аро жон таркини қилмоқ керак.*

Кимда-ким тўқсон йил яшашга мурасар бўлса, у беармон оёғини узатиб ётаверса ҳам бўлади. Юз ёшда эса рози-ризалик билан жонни тарқатиш, ҳаёт билан видолашиш, умр мазмунига якун яшаш мумкин.

Савол туғилиши мумкинки, Навоийнинг ўзи олтимиш йил яшаган-ку? Тўғри, Навоийнинг жисмоний аҳволи юз ёш яшашга имкон бермаган. Бироқ Навоий юқоридаги хулосада баркамол инсон учун намунавий (идеал) умр кечириш учун фалсафий дастур яратиб берган. Ушбу дастуриламал башариятни неқбинлик, келажакка ишонч билан руҳлантиради.

Умрлар бўладикки, асрларга татигулик, умрлар бўладикки, уларни кечираётган кимсаларнинг тирик мурдадан фарқи йўқ, бундай умрдан ўлим яхшироқ.

*Яхшироқ ул умрдин ўлмоқ йироқ,
Умр неким, андин ўлум яхшироқ.* Дарҳақиқат, на ўзига, на жамиятга нафи тегмасдан, мазмунсиз ҳаёт кечириш – “андин ўлум яхшироқ” бўлган

Миллат мулки

умрдир.

Албатта, оила ва жамият ҳамда ота-она тарбиясига амал қилган, уларни қадрлаган, эъзозлаган фарзандлар маънавий баркамол бўлишлари, мазмунли умр кечиришлари шубҳасиз. Навоийнинг бу борадаги насиҳатлари маълум ва машҳур:

*Бу иккинги хизматини бир бил,
Ҳар неча ифрот эса, тақсир бил.
Бошни фидо айла ато қошига,
Жисмни қил садқа ано бошига.*

*Икки жаҳонингга тиларсен фазо –
Ҳосил эт ушбу икисидин ризо.
Тун-кунунга айлагали нур фош
Бирисин ой англа, бирисин куёш.*

Фарзанд ота-онанинг ҳар иккаласининг қадр-қимматини баб-баравар билиши, иккаласига тенг хизмат қилиши фарздир. Ота қошида бошни фидо этиш лозим бўлса, онанинг бошига вужудни (жисмни) фидо қилиш зарур. Инсон ўзининг икки дунёси ҳам обод бўлишини истаса, отанинг ҳам, онанинг ҳам розилигини олишга бирдай интиломоғи жоиздир. Чунки уларнинг бири (ота) тинимсиз меҳнат-машаққат тортиб, ризқ-насиба ундириб, фарзанднинг кунини Куёшдек нурафшон этса, яъни ҳаётини, тирикчилигини, истиқболини таъминласа, яна бири (она) эса тунлари боши узра бедор, Ойдек нур сочиб, уни роҳат-фароғатда тарбиялайди.

Ота-она болани маънавий-руҳий ва жисмоний жиҳатдан бекаму кўст вояга етказар экан, фарзанд мана шу балоғатни – наинки, ақлий, ахлоқий, балки жисмоний етуқликни умрининг охиригача бешикаст асрашга бурчли ва қарздор. Бунинг учун у, Навоий сабоқ бераётганидек, ота-она тарбиясидан чекинмаслиги лозим:

*Сўзларидин чекма қалам ташқари,
Хатларидин қўйма қадам ташқари.*

Ота-онанинг сўзидан чиқмайдиган, уларнинг измидан, инон-ихтиёридан ташқари иш қилмайдиган фарзанд хавфу хатар, хавотирдан фориғдир. *Бўлсун адаб бирла бори хизматинг,
Ҳам қил адаб “дол”и киби қоматинг.*

*Сўнгра раҳмининг силасин қарз бил,
Раҳм ўшул тоифага фарз бил.*

Она халқимиз оғзаки ижодида “Бола азиз, одоби ундан азиз” деган мақол бор. Навоий ҳам худди ана шу мақол мазмунидагидек, ота-онага ҳар қанча хизмат қилсанг, ҳаммаси одоб билан бўлсин дейди. Унинг тасвирича, ота-она қаршиида хизмат қилаётган бола шундай таъзим-тавозеда одоб сақлаши керакки, унинг қомати “одоб” сўзидаги “дол” (“д”) ҳарфи сингари эгилган, яъни ҳам бўлиши лозим. Сўнгги байтда шоир мусулмон одоб-ахлоқидаги “силайи раҳм” фарзини эслатади. Яъни, ота-онага бўлган меҳр-муҳаббат, вафо-садоқат, ҳурмат-эътиқодни уларнинг тириклик чоғларида ҳам, улар охиратга сафар қилганларидан кейин ҳам собит сақлаб қолиш ҳар бир мўмин фарзанд учун қарздор.

Алишер Навоийнинг ота-онага муносабат ҳақидаги панд-насиҳатлари, умуман инсониятга, каттаю кичикка меҳр-шафқат ғоясини ифодаловчи фалсафий-ахлоқий қарашлари билан изчил давом этади:

*Кимки улугроқ, анга хизмат керак,
Улки кичикроқ, анга шафқат керак...*

Нусратулло ЖУМАХЎҶА,
филология фанлари доктори

ТАМАДДУН – сўзи та-раққиёт, ривожланиш, юксалиш маъноларини ифода-лайди. Агар “тамаддун” сўзининг шаклига жиддий эътибор қилсангиз унинг туб илдизини илғаб olasиз. “Тамаддун” “маданият” сўзига бориб тақалади.

Ўзбекистоннинг тарихий манзилларида жаҳон тамаддунининг асл илдизларига дуч келасиз.

Газетадан

ТАМАДДИ. Фаол қўлланадиган “тамадди” овқатланиб олиш, енгил таом мазмунини билдиради. “Тамадди” сўзининг туб илдизи “роҳатланиш”, “ҳузурланиш”, “фойдаланиш ҳуқуқи” маъноларини англатади.

Бироз тамадди қилганларидан сўнг гапнинг мавзуси ўзгарди.

Фарҳод Мусажонов

Карамдан тайёрланган турли тамаддилар инсон саломатлигига жуда фойдали, уни бардам ва тетик қилади.

Газетадан

ҚОЯ – қаттиқ туб жинслардан иборат тик қўтарилган чўққи. Хўш, “баланд тик тош” маъносини ифодалаган “қоя” сўзининг асли туб илдизи қандай маънога эга? “Ўзбек тилининг этимологик луғати”да изоҳланишича, “қоя” сўзининг илдизи “қия қилиб кес” маъносига “қий” сўзига бориб тақалади. Дарҳақиқат, қоя бир қарашда қия қилиб кесилган тош каби тасаввур уйғотади.

Жилганинг бошида катта бир қоя бор. Қоянинг паст-баланд тошлари ўрганмаган кўзга узокдан одам ва ҳайвон шаклларида кўринади.

Парда Турсун

Эшқобил ШУКУР
тайёрлади.

Андижон вилоятининг Булоқбоши туманидаги “Учкўча” маҳалла фуқаролар йигинининг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчиси, “Шухрат” медали соҳибаси Жумагул опа Исмоилова Президентимиз Фармонига биноан “Эл-юрт хурмати” ордени билан мукофотланган.

У билан суҳбат чоғида бу муваффақиятлар сабаби келажак олдидаги масъулият, ёшларга эътибор эканини билдик.

— Ватан остонадан бошланади, дейишди. Ватанпарварлик, эзгулик, фидойилик шу ер — маҳаллада сингдирилади. Бугун сиз фаолият юритаётган маҳаллада ёшларнинг қоиши инсон бўлиб улғайиши йўлида қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Маҳалламизда 2870 нафар аҳоли истикомат қилади. Маҳалла фаоллари билан эртаимиз эгаларининг соғлом турмуш тарзига амал қилиши ҳамда соғлом вояга етишига катта аҳамият қаратамиз. Балоғат ёшидаги йигит-қизлар билан алоҳида суҳбатлар олиб борамиз. Уларга эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳнинг салбий оқибатлари хусусида ҳаётий воқеалар асосида тушунчалар берамиз. Бунинг натижасида ўнги уч йил ичида маҳалламизда эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳлар умуман содир бўлгани йўқ. Шунингдек, касб-хунар коллежи ва академик лицейни тамомлаган ёшларнинг бандлигини таъминлаш бўйича ҳам бир қатор ишларни амалга оширдик. Жорий йил 36 битирувчини мутахассислиги бўйича иш билан таъминладик. Бундан ташқари, “Оила — таълим маскани — маҳалла” тамойили асосида ҳамкорликда олиб бораётган ишларимиз яхши самара бермоқда. Фарзандларимизнинг чуқур билим олиши ва бўш вақтидан унумли фойдаланишига алоҳида эътибор бераёғимиз. Улар ўртада бугун дунёда содир бўлаётган нотинчликлар, қўпоровчиликлар ва турли салбий иллатлар тўғрисида мунтазам давра суҳбатлари, тадбирлар ўтказяёғимиз. Таълим муассасалари қошида ташкил этган “Ораста қизлар” тўғараги ҳам ўзининг

ижобий натижасини бераётир.

— Маҳалла ободлиги, аҳолининг ахил-иноқликда ҳаёт кечириши кўп жиҳатдан, маҳалла маслаҳатчиларининг жонкуярлигига ҳам боғлиқ, назаримда.

— Кўчаларнинг обод бўлиб, гуллаб-яшнаши, фуқароларнинг фаровон ҳаёт кечиришида маҳалладаги ёши улғларнинг ибратли умр йўли, панд-насихатлари, аҳолининг ўзаро аҳилиги ва ҳамжиҳатлиги катта аҳамиятга эга, деб ўйлайман. Фуқароларимизнинг тотувликда олиб бораётган ишлари натижасида маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш, ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, бунёдкорлик ишлари намунали амалга оширилмоқда. Сўнги уч йил давомида ҳудудимизда учта кўчадаги икки километр газ қувурлари янгиланди, икки километр ҳудудга тоза ичимлик суви тармоғи тортилди, 1,5 километр ички йўллар асфальтланди. Маҳалла ҳудудига 7000 туп мевали ва манзарали дарахт кўчатлари экилди. Шунингдек, Мадаминжон Олимов, Замирахон Содиқова, Кимёхон Тошхўжаева, Равшанбек Носиров, Маъруфжон Абдумунинов сингари тадбиркор ва хунармандларимизнинг фаоллиги натижасида кўплаб маҳалладошларимиз иш билан таъминланди.

Маҳалламизда икки юзга яқин 60 ёшдан ошган кексалар истикомат қилади. Ўтган йили улардан 3 нафари турли санаторийларда бепул даволаниб келди. Якка-ёлғиз, боқувчисини йўқотган кексалар ҳолидан хабар олиб, уларга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатдик. Фаол ёшлар билан уйларини таъ-

мирлаб, ободонлаштиришга кўмаклашдик. Қандай тадбир ўтказасак, албатта, уларни ҳам тақлиф этамиз. Чунки, нурунийлар хонадонларимиз, давраларимизнинг файзу бараксидир.

— Эшитишимча, мутахассислигиниз бўйича педагог экансиз. Ўқитувчилик касбини танлашингиз сабаби нимада?

— Инсоннинг қайси касбини эгаллаши маълум бир маънода болаликда шакллана экан. Бунинг ўз ҳаёти ва иш фаолиятимда кўрдим, бошдан кечирдим. Сабаби, инсон йиллар оғушида ўз олдига эзгу орзу-мақсадларни қўйиб, уларни амалга оширишга астойдил интилади. Асли Булоқбоши тумани Ширмонбулоқ қишлоғида туғилганман. Оилада иккита

биётимизнинг забардаст вакиллари асарларини севиб кутлаб қилардим. Улардан таъсирланиб, ўзим ҳам шеърлар, кичик-кичик ҳикоялар машқ қилиб турардим. Она тили ва адабиёти фани ўқитувчимиз Абдуқул ака ўрмоннинг дарс ўтиш жараёнларига ҳавас билан боқиб, келажакда мен ҳам у каби ўқитувчи бўлишни орзу қилганман ва ниятларимга эришиш учун тинмай интилдим. 1971 йили мактабни битиргач, Кўкон давлат педагогика институтининг филология факультетига ўқишга кирдим. У ерда ҳам устозларимдан сабоқ олиб, ўқитувчилик касбининг сир-асорини ўргандим. Институтни тугаллагач, туманимиздаги 7-мактабга ишга кирдим. 2003 йилга қадар мана шу мактабда

ЭЛДА ЭЪЗОЗ ТОПГАН АЁЛ

ўғилдан кейин кенжа фарзанд бўлиб дунёга келганман. Ота-онам жуда ҳам содда, танти, камтар ва ҳалол инсон эдилар. Отам бир умр қишлоқ ҳўжалигиде меҳнат қилиб, уч нафар фарзандни боқиб, вояга етказди. Онам гарчи уй бекаси бўлсада, лекин у киши ҳам моҳир тикувчи эди. Менга онамдан кўп хислатлар ўтган.

Биласиз, Ширмонбулоқ қишлоғидан кўплаб ижодкорлар етишиб чиққан. Шунданми, менда ҳам болалигимдан адабиётга, санъатга бўлган иштиёқ, ҳавас бор. Қишлоқдаги 21-мактабда ўқиб юрган кезларимда ҳам мумтоз ада-

ёш авлодга мутахассислигим бўйича сабоқ бердим. Кўплаб ўқувчиларим фан олимпиадалари ва “Билимлар беллашувининг” туман, вилоят босқичларида иштирок этиб, ғолиб бўлишди. Ҳозир ҳам жонахон мактабимга бориб, шогирдларимга маслаҳатлар бериб тураман.

2004 йилда мамлакатимизда маҳалла фуқаролар йигинлари қошида диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчи лавозими жорий этилгач, учкўчалар мени мана шу масъулиятли вазифага муносиб қўришди. Аллоҳга шукр, ўн бир йилдан

Замондошларимиз

буён маҳалладошларимнинг сирдоши, маслақдоши бўлиб фаолият юритиб келмоқдаман.

— Сизнингча, оила мустаҳкамлигининг асосий илдиэлари кўпроқ кимга бориб тақалади?

— Менимча, оилада эр ва хотин бир-бирини тушуниб, қўллаб-қувватласа, бундай оилага ҳамма ҳавас кўзи билан боқади ва ибрат олишга интилади. Унда вояга етётган фарзандлар ҳам шунга қараб тарбия олади. Аёл киши ҳар доим аёллигини ҳис қилиб, ҳар бир ишда турмуш ўртоғига кўмакчи бўлиб туриши, арзимаган нарсаларни деб жанжал чиқармаслиги лозим. Мен ҳам раҳматли турмуш ўртоғим билан узоқ йиллар ахил-иноқликда яшаб, икки қизни вояга етказдик. Уларни олий таълим даргоҳларида ўқитдик. Каттаси Умидахон ўқитувчи, Дилнозахон эса иқтисодиёт соҳасида фаолият олиб боради. Тўрт нафар неварам ҳам оиламиз қувончи.

Мамлакатимизда аёлларнинг, келин-қизларнинг жамиятда ўз ўрнини топишига алоҳида эътибор қаратиляпти. Қишлоқда яшаймизми, шаҳардами, астойдил меҳнат қилсак, эл-юртда ҳурмат-эътиборга эришяпмиз. Ҳар йили юзлаб опа-сингилларимиз ҳукуматимизнинг юксак ордени ва медалларига сазовор бўлишмоқда. Ватанимиз Мустақиллигининг 23 йиллик шодияналари арафасида мен, оддий бир қишлоқ аёли ҳам Президентимизнинг фармонида кўра, “Эл юртим” ордени билан тақдирландим. Бунинг учун Ўртбошимизга чексиз миннатдорчилигини билдираман. Бу мукофот зиммамга янада улкан масъулиятни юклади. Худо хоҳласа, бундан кейин ҳам маҳалладошларимнинг қувончу ташвишли кунларида уларга шерик бўлиб, ҳамжиҳатликда юртимиз ободлигига, унинг гуллаб-яшнашига ўз ҳиссамни қўишдек савобли ишларга камарбаста бўлишга ҳаракат қиламан.

Миролим ИСАЖОНОВ
суҳбатлашди.

АЛЛАДА МУСИҚИЙ ТАЪСИР БОР

Чақалогим кўп ухлайди. Бола мириқиб ухлаши фойдалими? Бунинг салбий томонлари йўқми?
Ш. Фармонова

Олий тоифали шифокор, педиатр Раъно Кодирова:

— Боланинг асаб тизими яхши ривожланиши учун уйку муҳим рол ўйнайди. Уйку пайти парчаланган хужайралар тикланади. Организмдан энг кўп микдорда ўсиш гармонлари ажралиб чиқади. Шу билан бирга бу вақтда боланинг энг жадал ўсаётган пайти бўлади. Гўдакнинг оғирлиги канчалик енгил бўлса, унинг уйкуси кўпроқ бўлиши лозим. У ёсган сари уйкуси камайди. Гўдаклар учун умумий уйку икки ойликда тўрт маҳал, беш ойликда уч маҳал, тўққиз ойликда эса икки маҳал 1 соатдан 2 соатгача ухлаши мақсадга мувофиқдир. Чақалоқ кун давомида 21-22 соат ух-

лаши лозим. Бир ойлик чақалоқда ушбу микдор камайди. Яъни, 19 соат. Бола улғайган сари она уни кун тартибига ўргатиши лозим. Бочга ёшидаги бола кун давомида бир марта ухлаши керак.

Оналар бунга жиддий эътибор қаратиши лозим. Акс ҳолда, бола саломатлигига салбий таъсир қилиши мумкин. Шунингдек, организмга ҳам сезиларли даражада ўз таъсирини ўтказмай қолмайди.

Боланинг уйкуси бир маромда бўлиши учун ҳар доим уни бир вақтда ухлатиш лозим. Бироқ гўдакни ўраб-чирмаб ташламаслик керак: ҳаво ўтказадиган пахталик газламадан тайёрланган кийимлар кийгизиб, устидан эса юпқарча ва ўзига мос кўрпа ташлаб қўйилгани яхши. Уни сайрга олиб чиқаётганда мавсумга қараб эмас, балки ҳаво ҳароратига қараб кийинтириш зарур. Уни очик ҳавога олиб чиқиш фойдадан холи

эмас. Бу эса болани чиниқтирибгина қолмай, унинг тинч ухлашини ҳам таъминлаб беради. Бола уйкусининг чуқур бўлишига хонадаги ҳаво ҳарорати таъсир кўрсатади. Шунинг учун дераза дарчаси бироз очиб қўйилгани маъкул. Дим хонада ухлаган бола ўзини жуда ёмон ҳис қилади: кислород етишмаслиги туфайли организмда моддалар алмашинуви жараёни сустлашади. Карбонад ангидрид тўпланади. Бу эса тўқималарда суюқликнинг ушланиб қолишига ва гўдакнинг юзлари салқилишига сабаб бўлади.

Иссиқ кунлари 10 градусдан паст бўлмаган ҳавода ухласа бўлади. Мутлақо болага сокин шароит яратмаслик керак. Чунки кейинчалик кундалик турмуш шароитида ухлолмай қолади. Ухлаётганда унга тушаётган ёруғликни бироз камайитриб, паст овозда гаплашилса кифоя.

Уйку пайти тебратиш шартмас.

Шифокор маслаҳати

Тебратиш унга она қорнида бўлган давраларни эслатиб, тинчлантирувчи таъсир кўрсатади. Шунингдек, тинчлантирувчи восита — алла орқали боланинг асаб тизимига муסיқий таъсир ўтади.

Болаларнинг барчаси ўзига хос. Шу жумладан, уйкуга бўлган эҳтиёж ҳам ҳамма болаларда ҳар хилдир. Баъзи болалар кам ухласалар ҳам, ўзларини тетик ва бардам ҳис этадилар. Бошқалари эса ўз тенгдошларидан кўра кўпроқ ухласалар-да, бўшашиб, уйкуси келаётган боладек юришади. Бу уларнинг нафақат феъл-атвориға, балки уйғоқ вақтларини қандай ўтказишларига ҳам боғлиқдир. Шундай экан, уйкуга кетиш олдида фарзанд билан кўзгатувчи ўйинлар ўйнамаган маъкул. Бу эса унинг уйкусини нотинч қилади.

Латофат САЪДУЛЛАЕВА
тайёрлади.

Оқшом чоғи Ҳамидулла аканинг ошна-оғайнилари, тенгқурлари, шогирдлари совға-салом билан дарвозадан кириб келишди.

— Ака, ўзи пешонаси яқриган одамсиз-да, — деди синглиси Дилором. — Жиянларимнинг бари эсли-хушли, келинларни айтмайсики, бири-биридан яхши. Энди, бу кунларни Насиба келинонимнинг кўрмагани бизларга ҳам армон-куя, аммо тақдир сизга Азизахонни учратиб, яна сийлаган, шундайми?

— Ҳа, шукр. Ҳаммасидан хурсандман. Азизахонга ҳам раҳмат, минг раҳмат, — деди Ҳамидулла ака ички қониқиб билан.

У аёли кўз очиб кўргани — Насибани эслади. У Азизага ўхшаб чиройли эмасди. Лекин рўзгорни гуллатарди. У сабрли ва шукрли аёл эди, раҳматли. Умри қисқа экан, тўнғичи Музаффарни уйлантирамиз деб юришганида, бир дардга чалинди-ю, у дунёни тарк этди. Эндигина буй етган беш болага қўшилиб, у ҳам чирқиллаб қолаверди.

Шунда сингиллар акани уйлантириш ҳаракатида тушиб қолди. Нима эмиш, буй қизларга, албатта, уна керак эмиш.

... Азиза келганидан сўнг олти ой ўтиб, бу уйдан бола йиғиси чиқди. У онасидан қолган ўн яшар қизини ҳам шу хонадонга олиб келди. Ҳамидулла аканинг рози-ризочилиғи билан. Чунки онаси унинг бетоб қизини парваришлаганга ярамасди. Ҳарқалай, фарзандлар яхши тарбия олганим, ўғай синглини ёмон қабул қилишмади. Шу билан олиб қилишди. Шу билан олиб қилишди. Шу билан олиб қилишди. Шу билан олиб қилишди.

Ҳамидулла ака қаттагина корхонанинг раҳбари эди. Аста-секин болалар институтларга киришди, тугатишди, бирин-кетин уйлантирилди, узатилди. Ҳозир Азиза ҳайҳотдек ҳовлида ўз қизи ва Ҳамидулла ака билан яшайди. Кенжа ўғил Муслимбек хорижда ўқиди, ўша ерда ишлаш учун қолди. Уйлангач, хотинини ҳам олиб кетди, ўша юртга. Йилда бир келса-келади, бўлмаса йўқ. Ундан катта икки ўғил тикланган иморатларга чиқиб кетишди. Ҳамидулла ака атайин келинларини ота уйда қолдирмайди. Нима бўлганда ҳам, Азиза ўғай. Бир кунмаса, бир кун келин ва қайнона, ўғай қайнсингил ўртасида гап ўтиши мумкин. Унда муносабатларга дарз етган бўлади. Қайнонанинг бу қарори келинларга мойдек бўиб тушди.

Ахир, топармон-тутармон эр битта ўзиники бўлишини қайси хотин ёқтирмайди? Ўзига бек, ўзига хон бўлиб яшаш қайси келинга маъқул келмайди?!

Ҳамидулла ака олтимас беш ёшга тўлди: мактовларнинг чеки йўқ, тилакларнинг адоғи. Зиёфат тугагунча Ҳамидулла ака ўзини бардам ҳис қилаётганди. Меҳмонларни кузатиб, дарвозахонадан қайтаётганида...

— Дада, дадажон! Ойи, дадам! — кенжа келин қўлидагиларни ташлаб.

Болаларнинг бири «тез ёрдам»га кўнғирок қилган, бири ота бошида чирчиллаб айланган, ким сувага чопган, кимдир доғига...

— Етган жойидан қимирлатманглар, етиб борамиз, — деди «тез ёрдам»даги йигит.

— Инсулът, мияга қон қуйилган бўлиши мумкин. Зудлик билан шифохонага етказишимиз керак. Кўп қимирлатманглар!

Қизлар йиғлашди.

— Мен акамга айтдим, қўй бўштинни камроқ енг деб. Қон босимингиз ошиб кетмасин дегандим-а...

— Ичдилармикан-а? Уларга бир грамм ҳам ичиш умурин эмасди...

— Сикилдилармикан?..

Ҳамидулла ака икки дунё орасида турарди.

Тўнғич ўғил Музаффар у билан бирга кетди. Маъруфжон ва Азизахон эса қизларни олиб йўлга тушди.

Қишлоқ билан касалхона ўртаси анча йўл. «Дадам ўлиб қолармиканлар? — ўйларди Музаффар. — Ишқилиб, ўлиб қолмасинлар. Ҳамма айб ўзимда. Дадамнинг фирмасини номимга ўтказиб олмадим-да. Ҳалиям кеч эмасмикан? Улгуармиканман? Худо шифо бериб, сал ўзларига келиб қолишлари билан гаплашиб, бу масалани ҳал этишим керак. Дўконни зўрга юргизаётган Маъруф фирмага даъвогарлик қилиши мумкин...».

«Наҳот, дадамдан айрилиб қолсак? — ўйларди Маъруф машина рулини маҳкам чангаллаганча. — Йўқ, бўлиши мумкинмас! Бунақа дардга чалинганлар ўзи яшаб кетадими? Э, Худо, ўзинг шифо бер. Бизни аросатда қолдирма!»

Ҳовлининг ярмини менга бўлиб беришларини айтсам бўларкан. Ушанда жуда маъриди келганди-ю, истиҳола қилибман-да. Энди нима бўлади? Дадам ўлиб кетсалар, да-ниллама ҳовли ўғай оймимга қоладими? Муслим четдан қайтмайди. Қайтса ҳам пойтахтда яшайди. Демак, ҳовли мен ва акамга қолиши керак. Қизлар мерос талашмайди. Фақат хотини... Ишқилиб, дадам ўзларига келсинлар. Бир соатга бўлсаям. Акам билан гаплашиб, нотариусни касалхонага олиб бораман-да, ҳовли масаласини ҳал қиламиз-қўямиз...»

«Эҳ, дадажоним-а! Ичингизда дардингиз бормиди? — ичида бўларди Ҳамидулла аканинг катта қизи Ойну. — Охи-роқибат, шу дард сизни йиқитди?.. Ўғай оймизни яхшига ўхшарди-ку. Балки бошқача муносабатда эдимиз? Хали тағига етаман. Ишқилиб, дадам ўлиб қолмасинлар. Энди нима бўлади? Ўғай оймим у ҳовлидан битта чўпниям олдириб қўймаса керак. Ўзи ўз улумишимизни бўлсак... Дадам тўшақда ётиб қолсалар ҳам ўлиб қолмасинлар-да, тўйимни ўтказиб олгунимча. Тўйни тезлаштирамиз. Машинанинг қалитини олсак, кейин...».

Кичик қиз Ойзоданинг дарди тилла тақинчоқларда эди.

«Боягина тетик эди-ку, — Азиза кўз олдида лип-лип ўтаётган тутқаторга қараб ўйлади. — Ёки ичида бир дарди бормиди? Мен сезмадимми? «Шу кенжа қизни ҳам эгасига топшириб олсак, оёғимизни узатиб яшаймиш», дердим. Афсус... бу ниятига етолмайдиган кўринади. Агар сезганимда, уйни номимга ўтказардим. Кейин болалари мен билан ҳисоблашадиган бўлишарди...»

Агар эрим ўзига келмай «жўнаворадиган» бўлса, бир йўлини ўйлаб топшим керак. Шунча йил чўри бўлиб, эрим ўлганидан кейин кўчада қоладиган аҳмоқ йўқ...»

Ҳамидулла акани жонлантириш бўлимига олиб кириб кетишди. Ҳамма ўз дарди билан банд эди.

У нақд ўн уч кун ўз ажали билан олишди. Бу кунлар ичида ўғай она ва фарзандлар ўртасида анча-мунча гап-сўзлар ўтди...

Ҳамидулла ака оғир ёта-ёта ўзига келди.

— Худо қайтариб берди, болаларингиз бахтига, — деди ҳамшира қиз.

Ҳамидулла ака тасдиқ маъносида бошини қимирлатди. Унинг қимирлашга ҳоли йўқ, фақат миясигина ишлаб тургандек эди.

«Қайтаргани чин бўлсин, — ўйлади у. — Ҳали қиладиган ишларим кўп. Музаффарга кўп нарсаларни ўргатишим керак. Фирмани унга ишонолмайман. Агар мен ўргатгандай ишлаб кетса, кейинчалик укаларининг тиргаги бўларди...»

Муслимнинг ҳовлиси ҳийла торроқ. Тузалиб чиқсам, ҳовли оламан.

Ойнуридан хавотирдаман.

ОТА

Эри кўп ичади. Ўғлининг тўйи бахонасида биронта машина олиб берсам, шуни гилдиратиб тирикчилигини юргизиб турардим, дейман.

Ёки ичиб машина ҳайдаса... Йўқ, рулда бўлса нафсини тияр. Яна бир нима деб бўлмайди...

Ойзодамдан кўнглим тўқ. Яхши хонадонга тушди, бахтига кўз тегмасин. Лекин бироз бойликка ўч-да, қизи тушмагур.

Азиза... Ундан миннатдорман. Шу пайтгача болаларининг кўнглига қаради. Бир-биридан ажратиб юбормади. Унинг боласини ўз болам деганман...

Худойим, елкамда шунча мажбурият турибди. Уларни адо этишимда менга имкон бер, ўтинаман...

— Аелингиз ёнингизга қиришни хоҳлаятти, нима қилайди? — ҳамширанинг овози Ҳамидулла аканинг хаёлларини бўлди.

— Майли, яхши бўларди, — деди хаста овозда.

— Фақат икки дақиқадан кўп гаплашмайсизлар, хўпми? — Ҳўп.

Бироздан сўнг эшик очилиб, Азиза кириб келди. Эр-хотини ёлғиз қолдириш учун ҳамшира чиқиб кетди.

— Тузуқимсиз? — эрининг қафтини кўлига олди Азиза.

— Анча яхшиман. Болалар тинчми?

— Ҳаммаси яхши. Нега бундай бўлди?

— Ким билади. Пешонада бор экан-да...

— Шу болалар кап-катта бўлишсаям, оғирлигини сизнинг елкангизга ташлашдан уялишмайди. Икки кун аввал Ойнури келиб, бир нималарни гапириб кетувди. Шуларни ўйлаб, сикилдигиз чоғи?

— Йўқ, бунга эмас.

— Сиз бизга кераксиз. Мен билан қизимга кераксиз. Бизни сиздан бўлак ҳеч кимимиз йўқ, биласиз-ку. Болаларнинг ҳаммаси ўз йўлини топиб кетишди. Лекин мен, қизимчи?

Сиздан кейин болалар уйга сигдиришмайдиган кўринади.

— Ундай эмас...

— Шундай. Мана, Худога шукр, ҳаммаси ортда қолди. Бу ердан чиққан кўнглигиз уйни номимга ўтказиб берасиз!

— Ўлиб қолишмидан кўрқаяпсизми, Азиза?

— Йўқ, ҳали кўп яшайсиз.

Кўнглим тўқ бўлади, шунда. Касал бўлишингиз кўзимни очди.

«Ҳақиқий юзингни ҳам, — ҳаёлидан ўтди Ҳамидулла аканинг. — Шунча йил шу мақсадда менга ҳамхона бўлдимиз? Бу бир кун уй-жойлар менга қолади, деган орзуда яшадими?».

— Бу гапларни болалар билмай кўяверишсин. Нима ейсиз, докторлар рухсат беришса, олиб келаман.

— Ҳеч нима керакмас...

Ҳамидулла ака боягина кушдек энгил эди, энди ўйлар унинг руҳини эзиб борарди.

Эртаси куни катта келини кирди. Айтишича, кеча Азиза билан унинг эри тортишиб қолишибди.

— Дада, — деди аллақандай айёрона товушда келин, — шу... фирмани ўғлингиз номига ўтказиб берақолинг. Биримиз икки бўларми?

— Бетоблигим ҳамманинг ҳаловатини олиб қўйибди-да, а, Назира қизим?

Келиннинг қошлари сезилар-сезилмас «тўлғониб» қўйди. Нигоҳларини яширган бўлди.

— Нега? Нима бўлганда ҳам...

— Улушимизни олволайлик, кейин ўлинг, демоқчисиз-да!

— Дада!

— Майли, сиз бораверинг. Хотиржам бўлинглар...

— Яхши қолинг, дада! Ҳамидулла ака шу келинни туширган илк пайтларни эс-лади.

Ўғли шу қизни олиб бера-сизлар, деб туриб олди.

Ушанда Ҳамидулла аканинг қудаси иши судга ошиб, унинг аёли ҳасрат-дийдиё билан ёрдам сўради.

«Бобомдан қолган ҳовлини сотиб бера қолайлик, дада, — деди Музаффар. — Қудангиз кутулса, қайтаради. Келиннинг ҳам туни билан йиғлаб чиқяпти. Бу аҳволда неварангизга бир нима бўлмаса, деб хавотирдаман...»

Ҳамидулла ака ҳовлини сотиб, пулни қудасининг қўлига тутқазди.

... Ҳамидулла аканинг кўксига оғрик турди. Унинг учун бу дунё ташвишлари, топган молу дунёси бир чақалик қийматсиз бўлган эса-да, нимадир юрагига оғрик берди. Ундаги безовталиқни кўрган ҳамшира зудлик билан шифокорни чақирди...

Дарвозадан кириб келган Азиза айвонда ўтирган тўнғич келин Назира, Ойзода ва Ойнури кўриб, юраги бир қалқиб тушди. Кейин улар юзиданги хотиржамлиқни кўриб, ҳийла тинчланди. «Хайрият, касалхонада тинчлик шекилли», деган ўй ҳаёлидан ўтди.

— Келинлар, яхши юриб-сизларми? — дея меҳмонларга кўл чўзди Азиза.

Келинлар ҳам, қизлар ҳам ошқорча уни ҳушламагандай салом-алик қилишди.

— Наргиза, опаларингнинг чойини янгилаб кел, биронта овқат солдингми, қозонга? — ошхонада қўямаланиб юрган қизига деди Азиза.

— Овқат егани эмас, бир масалани ҳал этишга келдик, — деди тўнғич қиз Ойзода.

— Тинчликми? — деди Азиза бир нохушлиқни сезиб.

— Ўтиринг. Аммо айтиб қўяйлик, шаллақилиб қилиб, дадамга бизни ёмонлаб, бир нимага эришаман, деб хомтама бўлманг, — Ойнури кўларини паҳса қилиб гапирди.

Бу Азизанинг кўнглига баттар оғир ботди.

Умр манзаралари

— Нима гап? Дардингиз бўлса, тез-тез гапиринглар. Менинг вақтим йўқ, касалхонага боришим керак, — деди.

— Ҳо, ясан-тусани жойига қўйиб тўйга боришга вақтингиз бор-у, биз билан гаплашгани йўқ бўлдимиз?! У ёқда дадам касалхонада бўлса.

— Биттаю битта холам ҳажга бориб келди. Бормасам, уят бўлади. Бораман, дадангизнинг ўзлари рухсат бердилар!

— Майли, ҳозирча овозингизнинг борица бақира туринг. Яқинда бир хонали квартирага қўчганингиздан кейин ўз-ўзидан овозингиз ўқади.

— Ҳеч қайқа кетмайман. Нима, энди сенларга керак бўлмай қолдимиз? Ҳали дадан оёққа туриб кетадими-йўқми, шуниям ўйланглар. Қани, ётиб қолсинлар-чи, биттангиз тағига тувак тутармикансизлар.

— Ҳали сен дадамини соғайишинимас, тўшақка михланишини кутяпсамми?!

Ҳамидулла ака эндигина оёққа тура бошлаганди, қўшини етказган бу кўнглисизликдан сўнг яна танасидан мадор қочди.

— Мен ҳеч нарсани билмайман, ўша ҳовлида яшайман. Энди кўчага қувиламанми?! Йўқ, қараб турадиган аҳмоқ йўқ. Нима қилсангиз қилинг, аммо болаларингизнинг овозини ўчиринг!

Азизанинг талабини Ҳамидулла ака сиртдан хотиржам эшитган бўлса-да, аслида ичида чидаб бўлмас ғалаён бошланганди... У шундан ўқинар, афсус чекарди.

Бир ярим ойлик даволанишдан сўнг Ҳамидулла акага уйга кетишга рухсат беришди. Бунгача Музаффар фирмани ўз номига ўтказишга улгурди. Миниборган машинасининг қалитини қўеви сўраб олди. Ушандан буён Азизанинг феъли айниган. Эрининг уйга қайтганидан ҳам севинмади.

Дадасининг уйга келганини билган қизлар, келинлар, наби-ралар яна катта ҳовлига жам бўлишди. Ҳамма гўё хурсанддай, лекин ҳамманинг ичида бир дард бор.

Овқат ейилиб, дастурхон йиғилгандан сўнг Ҳамидулла ака ётган тўшаги тагидан уч-тўртта қозонни олди. Улар ҳамма фарзанднинг истагига кўра тақсимланган мол-мулкка эгалик қилиш ҳуқуқини берадиган ҳужжатлар эди.

Шу кеч ҳамма ёстиқча бош қўйди. Тонг оқара бошлаганида, дарвозанинг «тирк» этган товушини ҳеч ким эшитмади...

Йиллар ўтди. Азизанинг қизи, Ҳамидулла аканинг ўғай қизи Наргиза хорижда ўқишини яқин кўлди. Ўша ерда институт-ни тугатди, илмий изланишларини давом эттириш истагидан ўша ерда бир ўзбек йигит билан танишиб турмуш қурди. У фарзандли бўлганиданга, Азиза набирасини кўришга борди.

Ушанда эрта баҳор эди. Шингамина хонадон ёнига келиб тўхтаган таксидан тушган Азиза ёғоч панжара билан ўралган ҳовлида гулларни парваришлаб юрган қарияни кўриб, жойида қотди. У Ҳамидулла ака эди...

— Дадажон, шабада бўляпти, энди уйга киринг. Тагин, шамоллаб қолманг!

Бу Наргизанинг овози эди. Азиза ортага қайтиб кетишнания, ичкари киришнания билмай туриб қолди...

Шахло ТОШБЕКОВА

Гарчи киш — чор атроф совук эса-да, бу ер доимгидек гавжум. Одамлар аллақандай маҳзун бир куй таъсирида паршонҳол юриб бораверади. Ахён-ахён кушларнинг чуғурлаши, изгирининг дов-даррахлар остида вишиллши, тарновлардан оқаётган сув шарбатининг чакчаки қулоққа эшитилади.

... Уйларим йўлларимдек узайиб кетди, чоғи. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий боғининг дастлабки пойдевори 1938 йили ёшлар ташаббуси билан бунёд этила бошланган экан. Қарийб 70 йилдан ошди вақт мобайнида боғ турли кўринишга келди: неча юз йиллик анъаналаримизни ёш авлод ҳаёлидан йироқ тутишга, яширишга уринишлар бўлди. Буни фақат сўзсиз шумтоллару чинорлар билади. Куннинг салқин, иссиқ ҳавосида бу ерни сайр қилиш илинжида кўплаб одамлар ташриф буюришади. Аммо кишининг совуғига ўчакишган шоиртабиатлар илҳомни шу ердан ахтаради. Эҳтимол, буюк бобокалонимиздан руҳий қувват олар. Гўё, сўз мулкининг султон Алишер Навоийнинг маҳобатли хайкалига тикилиб, ўйга толганча нималарнидир қоралайди.

Мустақил юртимизнинг барча шодёнларига гувоҳ — хайкал, Навоий бобомиз сиймоси қошига мен каби ошқан инсонлар кўп экан чоғи, зиналардан одимлаб боришмасда. Ахир, бир неча кундан сўнг сўз мулкининг султони Алишер Навоийнинг 575 йиллигини нишонлаймиз. Ўша кун ижодкорларнинг шеърлари, шоирнинг ўлмас асарларидан парчалар тингланади. Юртимизнинг барча худудларида бу байрам катта хурсандчилик, шоду хуррамлик билан нишонланади, учрашувлар, давра суҳбатлари, навоийхонлик кечалари ташкиллаштирилади.

Маълумки, Алишер Навоий ижоди ва ҳаёти кўп ўрганилган, кизиги эса ҳар дам бу излашлар натижасида янги кашфиётлар дунёга келаверади, бежизга навоийшунослар бу сиймонинг ижодини тадқиқ этишмайди. Чунки ҳар мисрада минг хил маъно товланишлари мумкин.

Тарихий манбаларда ёзилишича, бобокалонимиз "Ихлосия", "Низомия" мадрасаларини, "Шифоия" тибгоҳи, "Хусравия" масжиди ва шу каби кўплаб биноларни ҳам бунёд этилишида бошчилик қилган ва усталарни моддий таъминлаган экан. Балки, илҳомни эзгу ишлар ортидан билимлардан олгандир, диний, дунёвий ва сиёсий илми шунинг натижасида зиёда бўлгандир. Хусусан, "Фарҳод ва Ширин", "Лайли ва Мажнун", "Садди Искандарий" дostonлари киноларда, театрларда ва операларда ижро этилган: мингмиглаб инсонларнинг эътиборини тортган, уларни ўз сеҳрига мафтун этган. Эътибор қаратсак, бугун бу асарлар қириб бормаган ўзбек хонадони йўқ, унинг қахрамонлари орамизда кезиб юради, улар Навоийнинг қомил инсон гоҳси ортидан ва-

танпарварлик, меҳр-муҳаббат, садоқат, вафо, эзгулик тушунчаларини улашади.

Шунингдек, Алишер Навоий номи билан Республикаимиздаги вилоят, таълим муассасалари, кинотеатрлар, кўчалар, истироҳат боғлари, маърифат масканлари, маданият уйлари, музейлар атала бошланди.

Менинг қадамим шундай масканлар томон оғди.

— **Навоийнинг ижодига қизиқасизми?**

Дабдурустан берилган бу савол бироз ажаблантирди. Аммо, савол эгаси ижодкор экани юз-кўзидан билиниб турарди. Улар билан саломлашдик. Мен ўзимни таништирдим. Бундан қарангки, суҳбатдошим чин маънода Алишер Навоий асарлари иҳсосманди экан, бундан ташқари, у 2014 йилда Навоий номидаги давлат мукофоти соҳибаси бўлганини эшитиб қувондим.

— Навоий шундай инсонки, маҳобатли хайкалига қараб, унинг асарларини, шахсияти ва ижодини ўйлашини мумкин, — дейди **ЎЗМУ ўзбек филологияси факультети талабаси**

БОБОМИЗНИНГ РУҲИЙ ҚУВВАТИ

Ўзал Охунова. — Илм олиб, фанларни аъло даражада ўзлаштирган ёшлар учун олий ўқув юртларда кўплаб имкониятлар яратилган. Айниқса, Навоий каби стипендиялар ёшлар-

акс эттирган. "Фарҳод ва Ширин" дostonидаги Фарҳоднинг жасорати, мардлиги, тантилигини ўзбек йигити ўқиши, ўрганиши керак. Йигитга етмиш хунар озлиги, ёрга садоқат, она ватани асраш учун беиннат хизмат дostonда батафсил ифода этилган. Унда чин маънода миллат ўғлонининг қиёфаси бор.

... "Олис учган турналар", "Хайрат булоқлари" каби шеър-ий тўпламлари муаллифи билан шу ерда хайрлашдик.

Тўғриси, ижоддан у қадар узоқ одам бўлмасам-да, буюк сиймони билмаслигимдан афсусландим. Бир зум ўйланиб қолдим. Шоирни билиш учун шеър ёзиш шартмикан?.. Қайси қалб учун адабиёт, мусиқа бегона. Ахир, ҳаммаси Навоийнинг шоҳ асарларида мумкин бўлган. Хохлаймизми-йўқми, орамизда кўпчилик Алишер Навоий асарларини киноларда, спектаклларда кўриб, асосий муносабатни шу орқали билдиради. Шу дам ёдимга бир танишимнинг 2 ёшли ўғли тушди.

Ўшанда танишим фарзандининг ғазалларни ёд билишини тўқингани айтиб берди. Ҳеч

ишонгим келмасди. Шу дам чуқур тилиб бир болакай деди:

*Оразин ёпқоч, кўзумдин
сочилур ҳар лаҳза ёш,
Бўйлаким, пайдо бўлур
юлдуз, ниҳон бўлғоч куёш...*

Тўғриси, бундан жуда қувониб кетдим. Аслида, мурғак қалбни санъатга ошурфга қилиш, бола тилини буюк байтлар билан қариш қомил фарзанднинг тарбияси-ку!

"Алишер Навоий номидаги опера ва балет театри" манзили яқинлашгани сари, вужудимда аллақандай ажиб титроқ ўйғонади. Кунига бир неча бора мана шу маскан ёнидан ўтаман. Бир маълумотда ўқиган эдим, театрда

дастлаб, 1942 йил "Лайли ва Мажнун" операси, 1958 йилда "Дилором" операси, 1967 йил "Сухайл ва Меҳри" балети сахна юзидан кўрган экан. Ҳозир ҳам театрда тез-тез Мажнуннинг ноласи, Дилоромнинг хониши эшитилиб туради. Опера усталари қалбингизга кириб боради.

Пойтахтнинг кенг кўчаларини айланиб бораёяман. Шу пайт "Истиқлол" санъат саройида бўлиб ўтадиган "Назм ва наво" кечаси ҳақида эълонга кўзим тушди. Мана ўша афиша.

Умр бир зайлда давом этмайдими. Бурилишлар, кўтарилиш ва пасайишлардан иборат. Алишер Навоий ана шундай синовлар шамолдидан ўтган, оловида тобланган инсон. Шу сабаб ҳам ғазаллари бизга оқини қорадан, яхшини ёмондан ажратиш имкони беради. Мисоли ибратномадек. Бу барчаси сабр меvasи, десак муболаға бўлмайди.

Кимки бир шиддат аро сабру таҳаммул аилади,

Бахт анинг нишни нўш-у хорини гул аилади.

Камола АДАШБОВЕВА

МИНГЙИЛЛИК ҚЎШИҚ

Халқимиз — донишманд. Бугунги гаплар минг йиллар илгари ўзбекнинг чигиригидан ўтган, чигалликларга ечим ахтарилган, ўзига хос ҳаётий, типик ҳулосалар чиқарилган. Айтайлик, кўпчиликнинг наздида, аскар қўшиқлари гўёки бизга рус халқларидан кириб келган ва улардан ўзбек йигитлари ўрганишиб, куйлашгандек. Буни одамларнинг тилларидан эшитган эдим. Аслида ҳам, шундайми?..

Энг қадимги ёзма ёдгорликлардан бири — Маҳмуд Кошғарийнинг "Девони луғотит турк" асарида ҳам аждодларимизнинг ҳарбий қўшиқлари учраши, турли жанг эпизодлари тасвирланиши, баҳодирларнинг мардона кураши акс эттирилиши, ўқиганда кишини руҳлантириши юқоридаги мубҳам жавобни бироз инкор этадигандек, назаримда. Яъни бизда аскар қўшиқлари билан боғлиқ тушунчалар аллақачонок кенг уруғ ёйган.

*Тунла билан кучалим,
Яшар сувин қачалдим,
Тарнчун сувин ичалим,
Юққа яғи ўқулсин.*

*Тақра олиб аққуралим,
Аттин тушиб юқаралим,
Арсланлау куқаралим,
Куча анин қавилсун.*

Мазмуни:
*Туни билан куч йиғайлик,
Яшар сувини кечайлик,
Чашма сувидан ичайлик,
Қочаётган душман тор-мор бўлсин!*

*(Душманнинг) Атрофини ўраб қамал қиламиз,
Оддан тушиб юғаралим,
Арслондек ўқирамиз,
Унинг кучи қирқилсин.*

Ўзига хос ҳарбий тактика: душманни ғафлатда қолдириб, қўқисдан ҳужум бошлаш учун тадорик. Қўшиқ жараёнининг ўзидаёқ кейинги ҳолат, давомий ҳаракатлар режаси пухта тузилаётир. Ҳатто жанг туғагач, голиблик тантанаси ажигга минган, наварлар тақдирланган. Ҳамма "қочди сақинч савналим" ("Қайғулар кетди, энди суюнайлик") деб бирварақайга ашулани бошлашган. Бизнинг аскарлик қўшиқларимизнинг тарихи узоқ, буюк.

*Опкам келиб оғрадим,
Арсланлау кўкрадим,
Алплар бошин тоғрадим,
Эмди мени ким тутар.*

Бу сатрлар кишини жангворликка, ботирликка, шахтга ундаши табиий.

Мазмуни:
*(Душманга) Нафрат билан хезландим,
Арслондек наъра*

*тортдим,
Ботирларнинг бошини кесдим,*

Энди мени ким тутар, — маъносиданок шу тобда юртимиз мудофеасига камарбаста йигитларнинг ҳам аждодлари куйлаган мингйиллик қўшиқнинг давоми, руҳини айтаётгани, ўша рух, ўша қатъий ҳали-хануз тилда яшаётгани, ҳар жумлада мардлик, ватанпарварлик тажассумланганини англаймиз.

Донишманд халқимиз асрлар давомида авлодлар тарбиясига алоҳида эътибор қаратган. Бола-ларни ватан ҳимоясига ҳозирлаш бирламчи бурч саналган. Юқорида тилга олганимиз айна наварлик, баҳодирлик қўшиқларидир.

Наврўз ЖЎРАҚУЛОВ

ЭЪЛОН!

"Кафолат Сугурта Компанияси" АЖ Тошкент шаҳар филиали Олмазор туман бўлими шуни маълум қиладики, 2014 йилдаги "Транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сугурта қилиш" бўйича КФ 1491313, КФ 1491314, КФ 1491315, КФ 1491316, КФ 1491317, КФ 1491318, КФ 1491319, КФ 1491325, КФ 1491326, КФ 1491327, КФ 1492301, КФ 1492305, КФ 1492306, КФ 1492307, КФ 1492308, КФ 1492309, КФ 1492310, КФ 1492311, КФ 1492312, КФ 1492313, КФ 1492314, КФ 1492316 сугурта полислари йўқолган деб топилсин.

Абу Райхон Беруний номидаги Тошкент политехника институти (ҳозирги Тошкент давлат техника университети) томонидан 1984 йилда Игамбердиев Улуғбек Вильевич номига берилган диплом йўқолганлиги сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

БУРЖЛАР ТАҚДИРНИ БЕЛГИЛАЙДИМИ?

Бу мақолани ёзишга ундаган нарсалар жудаям кўп. Унаштирилган бир қиз буржлар китобидан ўзининг ва кўёвболанинг тақдирларини ўқиб қолибди. Қараса, бир бирига мос эмас экан. Айниқса, китобдаги мана бундай сўзлар уни ваҳимага солибди: "Балиқ ва қисқичбақа буржлари вакиллари турмуш курси, балиқ ўз жуфтидан шубҳаланаверади. Оқибат ажрашилади". Қизнинг онасиам шунақа китобларга қаттиқ ишонаркан. Шу китобни инкор қиладиган одам борми, ё бошқа бир китобми бор бўлса эди, деб ўй босаркан...

Олдинга бу гапларни қиз шунчаки айтаяпти, деб ўйладим, аммо қолган гапларидан, ўзини тутишларидан, шубҳаларидан (агар эри уни ташлаб кетса, нима қилишини билмай қолиши, эркак яна уйланавериши, аммо аёлга қийин бўлиши каби) масала жиддий эканини англадим...

Бугун инсонлар техника ривожланган дунёда, деб ҳис этишади. Лекин, шунчалик ақли билан ҳам аксар одамлар ўзларига нима кераклигини билишмайди. Ўзлари тўқиб чиқарган мишмишу уйдирмалар қурбон бўлиб юраверишади (одатлар, ирим-сиримлар каби).

Қизни тинчлантириш учун асосли далиллар келтирдим. Барибир уни ишонтириш мушкул бўлди. Кейин унга ғарб мамлакатларидаги бурж тузувчилари ҳақида гапириб бердим. Бу ерда баёнга берилмоқчи эмасман, аммо бир нарсани айтишим керакки, ўша тақдирларни буржларга қараб айтиб юрганлар, ёзиб юрганлар, авлоддан авлодга мерос қилиб юрганлар ўзларига тўғри келадиган бурж вакиллари тоғанидаям ишлари доим жойида бўлмаган. Ҳатто бир-бирига

тўғри келмайдиган бурж вакиллари билан ҳам турмуш қуришган ва яшаб кетишган. Наҳотки, бугун биз ўша уйдирмалар, кимлардир тўқиган ўшакларни ўзимизга шior қилиб олсак?.. Бу китобни тузувчилар нимага асосланишган? Умуман олганда, бу чўпчакларни тўқиб-чиқарувчилар бирор манфаатни кўзлашади.

Узоқ изланиб шунга амин бўлдимки, ўша "башоратчи"лар оила аталмиш муқаддас кўронни тушунишмайди, уни асраш йўлида биздек ҳаракат қилмайди. "Оммавий маданият" уларнинг ҳаётидан оила тушунчасини сугуриб ташлаган. Бир-бирига тўғри келмаси ёки сал келишмовчилик чикса, бемалол ажрашадиган ҳам улар. Ҳатто ўша аёллар ўз эрларининг фарзандини тенгма-тенг эмизишини хошлашмоқда (тажрибалар қилинган, эркаклар гормонига таъсир қилиб, сут безларини ишга туширишган). Яна шунга ҳам тушундимки, улар бу китоблари, изланишлари, одамларни жалғитишлари билан ғараз мақсадларни олдларига қўйишган.

Энди ўзимиздаги шу мавзудаги китобларга эътибор қаратамиз. "Буржлар ва пуллар", "Қани менинг юлдузим", "Буржлар мослиги"

каби қатор китоблар таржима қилинган, интернет материалларига асосланиб ўзимизни қилар тузиб чиққанлари ҳам талайгина. "Бурж" сўзи араб тилидан таржима қилинганда «юлдузлар туркуми» деган маънони англатади. Аммо бугун кўпчилик мунажжимлар (юлдузларни ўрганадиган) ва башоратчи, фолбинлар аралашиб, ажойиб «омухта» бўлганини фахрламай қолди.

Энди, бир мисол. Бой тадбиркорни танийман. Унинг буржида пул билан чиқиша олмаслиги, пул топиш ҳақида хаёл сурмаслиги, унинг бизнесп учун туғилмагани ҳақида лоф урилган, аммо пировардида ундай эмас. У ўзига тўқ, омадди, ишчан, пул топишдан кўра унинг ҳисобини биладиган инсон. Яна бир қариндошимизнинг буржида турмушда омадсизлик, келишолмаслик, ажралиш, янги турмуш, яна ажралиш кабилар ёзилган экан. Яқинда у қизини узатаяпти. Биринчи турмушдан ажраганим, келишмовчиликка бориб судма-суд юрганим йўқ. Санасак, тугамайди бу мисоллар.

Бурж билан шугулланувчи киши ўн йил кичик шаҳарчада яшаб, уларнинг ҳаётини ўрганган ва бурж тузган. Кейин уни ҳаётга тадбиқ этишлари учун кенг оммага ҳавола қилган. Агар соғлом ақл билан ўйлаб кўрилса, тақдирлар туташ

Ойна

(жуфтликлар, дўстларнинг танишишлари, боғлиқлар каби) бўлиши мумкин, аммо асло ўхшаш бўлмайди. Буни оддийгина бармоқ изи ҳам исботлайди. Дунёда олти ярим миллиарддан зиёд одам яшайди, аммо уларнинг бармоқ излари такрорланмасдир. Энди, ҳолис ёндошиб кўрайлик: биргина бармоқ изи ўхшамаган инсонларнинг бутун бошли тақдирини ўхшатиши мумкинми?..

Бояги китоблардаги маълумотлар тор доирадаги тажрибадан кенг оммага чиқиб келган. Юртимиздан ўтган буюк зотлар, уламолар, қомусий олимлар асарларидан ҳам шу масалани баҳоли қудрат қидирдим, аммо бирор ўринда инсон тақдирини инсон белгиларидан, деган жойга кўзим тушмади. Бирор ўринда, тақдирнинг аниқ башорат қилинган (ҳолбуки, ўзиникини билмайди) жойини учратмадим.

Аждодларимиз илоҳий ўлчовларни яхши билишган. Ўзларининг тафаккур доирасида изланиб дунёни лол қилишган. Энг ачинарлиси, бугун инсонларни шубҳага солиб, адаштираётганларга ўзимизнинг "шоғовозларимиз" ҳолис хизмат қилишмоқда. Арзимаган пул учун тақдир ишига аралашиб юришибди.

Сўзим сўнгига бир мулоҳазани ўртага ташлаган бўлардим. Ўша буржшуносларга беш дақиқадан кейин ўз ҳаётида нима бўлиши ҳақида савол берилса, нима бўларкин? Уларнинг жавоби қандай бўларкин?.. Табиийки билишмайди, мум тушадиган нарга ўтишмайди.

Азиз ёшлар, ёт маданият, ёт ғоялар, бемаъни гаплар таъсирини тушиб қолман! Ўша ғарблик башоратшунослар похолдан уй қуриб, оёғига қамишдан қовуш тўқиб юрганларида, бизнинг аждодларимиз юлдуз санашган.

Аҳад ЖУМАНКУЛОВ

ОШПАЗ-РОБОТ

Оғир иш кунидан сўнг ошхонага бориш керак эмас! Энди ажойиб ёрдамчингиз бўлиши мумкин: бу — ҳар қандай таомни пишириш қобилиятига эга ошпаз роботдир.

Ҳеч кимга сир эмаски, оғир иш кунидан кейин ўзингиз хоҳлаган таомни пиширишни хоҳлайсиз-у, аммо чарчоқ ва бироз дангасалик бунга ҳалал беради. Шунинг учун, кўпчилик уйга таом буюртиришни афзал билади. Бу эса, албатта, қиммат ва бундай таомларнинг инсон соғлигига ҳам зиёни бор.

Бу муаммонинг ечими топилади: Британиянинг "Роботисс Моли" компанияси яқинда Германияда бўлиб ўтган Ганновер технология ярмаркасида робот ошпаз нусхасини намойиш этди.

Мураккаб қурилмалар робот ошпаз ошхона шифтига ўрнатилади ва икки ҳаракатланувчи қўлдан иборат бўлиб, 3Д форматда инсон ҳаракатларини ёзиб олиб, кейин уларга тақлид қилиш имкониятига эга.

Компания 2017 йилда робот ошпазнинг мукамал версиясини сотувга чиқаришни режалаштирмоқда. Тақдирот вақтида мутахассислар ишлаш тамойилини ва минглаб рецептлар жойлаштирилган тизимларини ҳам тақдирот этди.

Робот-ошпаз сиз дивандада маза қилиб дам олиб ўтирганингизда нафақат ўзидаги тайёрлаш усули асосида овқат пиширади, балки ўзингиз ёқтирган таомни ҳам унинг хотирасига киритган рўйхат бўйича ҳам таом тайёрлаши мумкин.

Ифтихор СИДДИКОВ тайёрлади.

“ЖОЙИМИЗНИ АЛМАШТИРАМИЗ”

Эрталаб. Одамлар ишга, ўқишга шошади. Бекатда туриб, ҳаммани кузатаман. Ҳар кун шу бекатда кўринадиган ўша илик чехралар. Автобус келадиган вақтга ҳали 20 дақиқа бор. Аммо бекатдаман. Ким билади, кечикадими, ёки эрта келадими? Ўтказиб юбормай, дейман. Ҳамманинг кўзи йўлга сабрсизлик билан тикилган. Ниҳоят, интизор кутилган транспорт ҳам келди. Йўловчилар суқилган ва бир томонга оғиб қолган автобус секин тўхтади. Автоуловга амаллаб чиқиб олсангиз, бас, ту-

шишни ҳам эпласиз. Фақат манзилга етай деганда олдинроқ ҳаракат қилишингиз керак. Тиқилганча бирор дастакни тутаман деб овора бўлманг, оломоннинг ўзи сизни тутиб туради.

Бугун одатдагидан бошқачароқ ҳолатга гувоҳ бўлдим. Бир қария тиқилганча зўрга турибди. Ёнида эса бемалол ўтирган бир йигит. Одамлар унга кўзини тиккан, у эса бепарво... Қария томоғини кирди. Таъсир қилмади. Охири, бобо тилга кириб:

— Ўғлим, балки жойимизни алмаштирамиз, — деди.

Ибрат

Йигит ловиллаб қизарди ва индамай ўрнидан турди.

— Раҳмат болам, умрингдан барака топ, — дуо қилди қария. Кейин эса нимадир эсига тушгандек, йигитга қараб: — Сумкангни бер, ўғлим, тиқилганча кўтариб турма, — деди.

Йигит баттар қизарди. Чунки унинг қўлида иккита дафтардан бўлак ҳеч нарса йўқ эди. Автобусдан тушиб ишга шошарканман, ҳалиги воқеа ҳаёлимдан кетмасди. Отаҳон жуда тўғри йўл тутди. Ахир, бугун бундай ҳодисалар оддий ҳолга айланмоқда. Буни ёшларга тушунтириш, сабоқ бериш лозим.

И. СИДДИКОВ

Муассислар: Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, "Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш" ассоциацияси (Болалар жамғармаси) ва "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия фонди

Тахририятга келган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди. Реклама материаллари мазмунини учун тахририят жавобгар эмас.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Босишга топширилган вақти — 15:00. Босишга топширилди — 15:00.

E-mail: oilavajamiyat@sarkor.uz

ISSN 2010-7609

9 772010 760007

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи:

Олимжон ЖУМАОБОВ

Саҳифаловчи — Илҳом ЖУМАНОВ

Мусахҳилар — Саидгани САЙДАЛИМОВ, Камола АДАШБОВА

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент — 100000. Амир Темур кўчаси 1-тор кўча, 2-уй. Мўлжал: Олой бозори ёнида

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169-рақам билан рўйхатга олинган. Буюртма Г — 236. Формати А-3, ҳажми 2 табоқ. Адади — 6533. Баҳоси келишилган нархда.

ОБУНА ИНДЕКСИ — 176

Қабулхона: (тел-факс) 233-28-20

Котибият: 233-04-35, 234-76-08

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

1 2 3 4 5